

JULKLAPPEN!

Årets Julklapp? Ja, kanske till någon som du vet delar ditt eget intresse för fortifikation och militärhistoria.

Ge bort ett årsabonnemang på din tidning FORT & BUNKER!

Det är enkelt, billigt och en julklapp som varar ett helt år.

Du beställer ditt julabonnemang, enkelt och bekvämt genom att skicka ett mail till oss på info@bunker.nu

Lämna namn och adress på den som skall ha julklappen, och ditt eget namn och adress. Så fort vi fått din beställning skickar vi en faktura till dig på abonnemangsavgiften. När denna är betald skickar vi det senaste numret, alltså detta, till din julklappsmottagare. Enklare kan det inte bli!

Vill du överlämna din julklapp personligen löser vi det också. Då skickar vi det första numret till dig och du kan slå in tidningen i julklappspapper, om du vill, och själv lämna över julgåvan. De efterföljande numren skickas naturligtvis till mottagaren.

Abonnentpris

276:-

+ porto

TILLFÄLLE! NYTT PRIS!

Att producera böcker av typen **TAGGTRÅDSKUST** är en lång, arbetsam och dyr process. Men, väldigt givande och rolig.

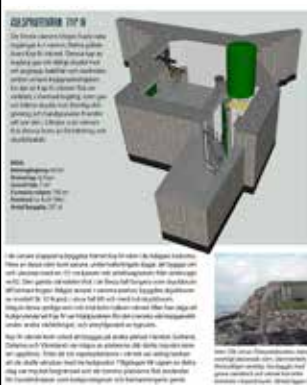
Boken **TAGGTRÅDSKUST** hade en föregångare som heter **SKÅNELINJEN-det skånska kustförsvaret under andra världskriget**. Boken som kom ut redan år 2000, såldes snabbt slut och länge varit eftersökt av många.

Den nya boken, **TAGGTRÅDSKUST**, är den kompletta guiden över Skånelinjen. Här finns nära nog allt du behöver veta om denna vår sydligaste försvarslinje.

Med sina 1 063 värn av olika slag blev den till ett välkänt inslag

längs de skånska och blekingska kusternas badstränder. Vi är säkert många som både lekt och solat i anslutning till dessa betongska-pelser. Värnen låg där de låg och kom med tiden att falla alltmer i glömska och tekniken gjorde också att deras militära roll blev obetydlig. Vår förändrade försvarspolitik gjorde också att kustförsvaret kom att avvecklas under slutet av 1990-talet.

Idag ligger fortfarande de flesta av de gamla värnen kvar på sina platser, men omsorgsfullt "åtgärdade", det vill säga plomberade. Men de är fortfarande ett minnesmärke över en tid då kriget stod för våra dörrar och linjen av det första försvaret - ett försvar värt att minnas!

Är detta resterna av en kulspruteställning med stenfogade sidor och löpgravar. I gränstrakterna mellan Skåne och Småland är det svårt att veta. Är det varggropar eller lämningar från Snappehanetidens skansar? Eller är det rester av Smålandslinjen? (foto: Lennart Carlie)

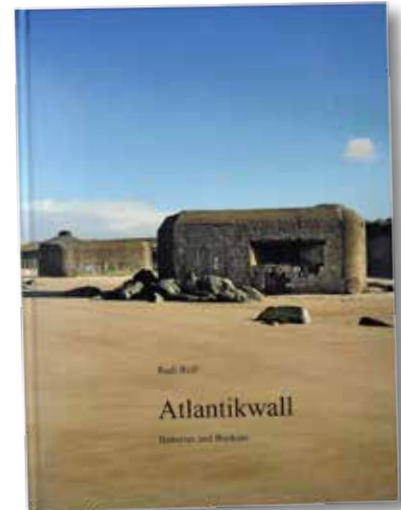
i anslutning till broar och vägförbindelser. Dessa var oftast i form av ett centralt skyddsrum, löpgravar och förberedda kulspruteställningar.

Hitintills har vi inte lyckats få de enskilda objekten att bilda en linje, men det återstår mycket arbete i terrängen med karta och GPS. Arbetet försvåras också av det finns nästan inget bevarat material om denna försvarslinje. Om det nu någonsin blev en försvarslinje!

FORT & BUNKER kommer under senhösten och vintern att försöka finna spåren efter "Smålandslinjen" i gränstrakterna. En första expedition är planerad till månadsskiftet oktober-november. Mer om detta kan du läsa i kommande FORT & BUNKER.

Skyttevärn? Varggrop? Eller bara en helt vanlig grop i skogen?

EN AV BUNKERVÄRLDENS "STORA" HAR GÅTT UR TIDEN!

En av dagarna i augusti nåddes jag av beskedet att en av de främsta inom ämnet bunkrar och värn hade gått ur tiden.

En av mina första böcker i ämnet bunkrar, som jag inhandlade i början av mitt intresse, var skriven av Rudi Rolf som publicerade flera böcker om den tyska Atlantvallen. Han ansågs som en av de främsta experterna på den tyska Atlantvallen och dess många bunkertyper. Hans bok *Atlantic Wall Typologi* har jag själv använt i många år under mina resor längs den tyska befästningslinjen.

Hans böcker var väl kanske inget man tog med i sängen och läste. De var mycket detaljerade och ofta väldigt omfångsrika. Men för mig som nybliven "bunkertosse" var de en underbar guldgruva. Genom åren blev det fler böcker, böcker som kom att bli väl använda när det gällde att planera resor i Frankrike, Nederländerna, Danmark och Norge.

German bunkers in Denmark kom ut 2006 och var en perfekt led-sagare på mina vandringar längs den danska västkusten och lämningarna av Atlantvallen.

Fortress Europa (1988)

Atlantic Wall Typologi (1988)

Atlantic Wall Typologi (1998)

Der Atlantikwall 1940-1945 (1998)

A Dictionary on Modern Fortification (2004)

German Bunkers in Denmark (2006)

Atlantikwall Batteries and Bunkers (2014).

I BERGETS DJUP!

Djupt nere i berget doldes de stora hemligheterna. Enorma anläggningar för övervakning och ledning. Ytterst få fick besöka dessa platser. Läge och placering fick inte anges utan skrevs med kodnamn och nummer. Idag är de flesta tömda och plomberade. Ett överkligt minne från när kalla kriget var som kallast. Följ med på några virtuella besök i några av dessa anläggningar. Anläggningar som idag är nästan omöjliga att finna.

Den modernaste radarstation som fanns att tillgå 1948 var en engelsk station av fabrikat Marconi. Den bestod av en spaningsradar och en särskild höjdmätare. Dessa, som i Sverige fick beteckningarna PS-14 och PH-13, kunde utnyttjas var för sig eller tillsammans och bildade då en jaktradarstation med beteckningen PJ-21.

PJ-21-stationerna med kringutrustning kom i Sverige att utformas dels för fast installation, dels i en rörlig variant. Ett stort antal modifieringar genomfördes också. Bland annat förbättrades höghöjdstäckningen genom införandet av nya antenner.

På sju platser kom PJ-21 att grupperas i bergrum (vid sex lfc typ 1, samt inne på F 1:s område i Västerås). I övrigt placerades PJ-21 stationerna på fredsflottiljerna och omgrupperades vid beredskaps-höjningar till särskilda förberedda grupperingsplatser. Dessa platser var oftast försedda med betongvärn för placering av spaningsradar, höjdmätare, indikatorrum och elverk. Krigsorganisationen omfattade totalt 23 radartroppar PJ-21. Resten av stationerna utgjorde taktisk och teknisk reserv.

Huvuddelen av radarorganisationen i Stril 50 kom att bestå av rörliga stationer. Endast 12 radarstationer grupperades fast i bergrum eller i bunkrar. På 16 grupperingsplatser för rörliga jaktradarstationer PJ-21 gjordes omfattande bild föregående sida: 101.rtto, R101 Staren (PJ-21/F), Tormestorp (Skåne) PJ-21 tropp uppsatt av F10. Från början grupperad vid Tormestorp (Spraggleröd) med växelställningar i trakterna. Platsen låg i anslutning till Lfc S1 och byggdes ut 1957 ut till PJ-21/F. Placeringen var på hjässan av berget och området maskerades som ett par sommarstugor med krattade grusgångar. 1978 avvecklades förbandet, men anläggningen fanns kvar under några år till. Staren och Gäddan var de två FAR-signaler som användes. På bilden syns ett av betonggaragen för en av de ingående vagnarna i förbandet. (foto från 2009)

I trakten av Slimminge fanns under många år en "fast" gruppering för en PJ-21. I anslutning till en gård låg 102.rtto. R102. Idag är allt raserat.

fortifikatoriska anordningar. 13 radarstationer PS-41 grupperades på oskyddade grupperingsplatser. Därutöver fanns ett stort antal förberedda grupperingsplatser för anläggningar som fanns i "reserv". Tre olika "varianter" av anläggning fanns:

PJ-21/F var placerad i ett bergrum och bestod av en spaningsdel PS-144/F, och en höjdmätardel PH-13/F. Samtliga PJ-21/F var placerade i anslutning till en luftförsvarscentral (Lfc) från vilken stationerna manövrerades och där indikatorutrustningen var placerad. Totalt fanns sju PJ-21/F anläggningar.

PJ-21/R Sammanfattande beteckning på den rörliga radarvarianten bestående av spaningsradar PS-141/R, höjdmätningsradar PH13/R, indikatorvagn DU5 samt 3 st motorelverk.

PJ-21/F Sammanfattande beteckning på fast installerad radarvariant bestående av spaningsradar PS-144/F samt höjdmätningsradar PH-13/F.

Radarstation PJ-21/R och PJ-21/F var under 1950-talet och ett gott stycke in på 1960-talet den dominerande markradar inom Stril 50-systemet där luftbevakning och stridsledning byggde på data från PJ-21-kedjan.

Underlag till texten hämtat ur Kalla krigets luftförsvar av Bernt Törnell och Alf Kling.

Här syns tre av de fyra ingående betongbyggnaderna på R 102. Notera stallbyggnaden till höger.

Betongvärnen genomgick också en del moderniseringar, bland annat när det gällde strömförsörjningen. De sista åren före raseringen användes anläggningen av det lokala hemvärnet.

I samband med raseringen fick stora delar av trädbeståndet sågas ner för att ge plats till maskinerna.

SNUSKBURK!

Svea no 64 Enmanskök Kokkärl
M/1940 / Försvaret / Militär / Army

Begagnat, Oanvänt, mindre repor
Ledande bud 720 kr
Bud 56 st
Näst sista dagen i denna Tradera-auktion låg budet på 720 kronor(!) och antalet bud var 56 stycken.

Det var när jag såg denna annons på Tradera som jag reagerade - 720 kronor för en Snuskburk(!), dels på priset, men också av minna från torsdagarnas ärtsoppa i lumpen. Serverad på "civiliserat" sätt i matsalen, eller i just en snuskburk ute i fält. Säljaren verkar ha några på lager eftersom det dagen efter fanns en likadan utlagt.

Det skall kanske tilläggas att på loppmarknader och vissa militär-museer kan man inhandla en dylik tingest för runt 50-100 kronor.

MINNS DU DEN ÄN?

Javisst minns man den! Värnplik-tens ärtsoppa. Serverades tors-dagar i regementets matsal, och naturligtvis med pannkakor till efterrätt. Och för de allra flesta var just torsdagens middagar efter-längttade, men det fanns de som inte uppskattade denna klassiska militära måltid. Här är historien bakom den "berömda" rätten:

"Ärtsoppa är en relativt vanlig mat-rätt, särskilt inom vår försvarsmakt och skolor. I Sverige kan konsum-tionen av ärtsoppa spåras tillbaks till 1200-talet. Ärtsoppa med fläsk hörde till författaren August Strind-bergs favoriträtter. "Gudamat" kallade han den. Det sägs att kung Erik XIV blev förgiftad av arsenik i ärtsoppa 1577. Det är senare fast-ställt att han avled av arsenikförgiftnings, men det saknas bevis på att arseniken fanns i ärtsoppan.

En gammal tradition i Sverige är att servera ärter med fläsk på torsda-gar. Under den katolska tiden var fredagen en kött fri dag och därför kunde man äta ärter med fläsk som torsdagsmat i Sverige. Ärter med fläsk eller alternativt kött var då redan en vanlig maträtt.

Den katolske biskopen Hans Brask införde på 1520-talet två vecko-dagsplacerade ärtsoppor, dels på måndagar (en fastedag, och då serverad med sälspäck som räknas som fisk) och dels på fredagar (en fastedag och då serverades den vegetarisk).

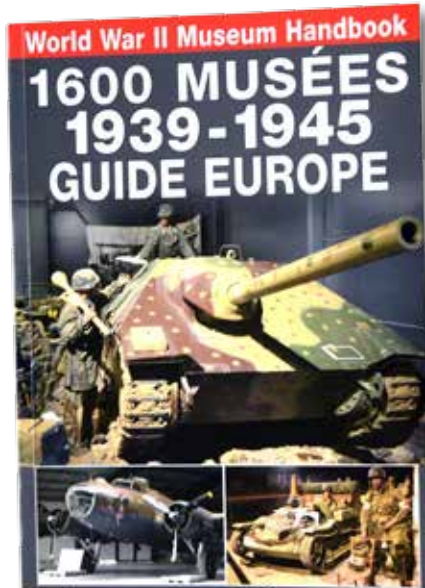
Enligt en bok, *Studier i den svenska livsmedelskonsumtionens historia: hospitalshjonens livsmedelskon-sumtion 1621-1872* av Mats Morell

från 1989 hänger torsdagsplace-ringen samman med utvecklingen av lasarets- och fattighusmål-tidsordningar från 1600-talet och framåt. Bland annat serverade Västerås hospital år 1620 ärtsoppa med fläsk eller kött på torsdagar, och det fortsatte på 1730-talet. Denna typ av offentliga kök gjorde stora årliga livsmedelsupphand-lingar och behövde då bestämma matsedeln lika lång tid i förväg enligt ett rullande veckoschema, vanligen i tvåveckorsintervaller. Den allmänna värnplikten och regementsmatsalarna, men också skolmatsalarnas menyer betydde mycket för att popularisera denna husmanskost.

Ärtsoppa med fläsk fick också torsdagsplacering hos kyrkoher-den Widebeck i Jäder utanför Strängnäs på 1790-talet, men på fredagar åt han den utan något kött eller fisk, och samtidigt fick hans tjänstefolk ärtvälling med kokt fläsk. Kyrkoherdens pigor och drängar kunde också ibland få ärtsoppa med sill.

Kokt, salt fläsk var en ovanlighet i medeltidens kokkonst men ärtorna var ett festligt alternativ till kål och rovor. Olika köttslag har serverats i ärtsoppan genom tiderna från nötkött, fårkött till fisk och säl. På 1800-talets andra hälft ökar svinproduktion stort i Sverige och då blir ärtsoppa med fläsk det billigaste köttet att ha i soppan. Någon form av pannkaka med sylt brukar serveras som efterrätt till ärtsoppa, men det är en senare tradition.

OUMBÄRLIG?

Man blir lätt imponerad av denna välfyllda guidebok över militärhistoriska museer. Boken täcker Europa samt valda delar av övriga världen. Men trots sin imponerande omfattning är där en del brister. Det saknas flera museer av någon anledning.

Ett av de "tunnaste" avsnitten är tyvärr Sverige. Här finns totalt 28 museer uppräknade. Vi skall inte räkna upp alla de som fattas men bland annat Artillerimuseet, Brigadmuseet och Sjöhistoriska saknas.

Mest omfattande är naturligtvis det franska avsnittet med inte mindre än 162 sidor av bokens totalt 480 sidor.

Boken ger dig en omfattande överblick över sevärdheterna i främst Danmark, Norge och Finland. Men här finns också lite komplettering till svenska militärhistoriska sevärdheter.

Totalt omfattar boken nästan 700 sevärdheter med allt från museer till gamla pjasplatser. Här finner du minnesmonument från 1600-talets stora slag till den bortglömda Boforskanonen i norra Norge. Fortsättningskrigets skyttegravar och "korsur" i östra Finland eller tyska betongbunkrar längs Jyllands västkust, det är bara att välja. Nu har du alltid sevärdheterna inom räckhåll.

Boken FORTSÄTTNINGEN! ger dig chansen att upptäcka de mest sevärda och spännande platser

inom militärhistorien!

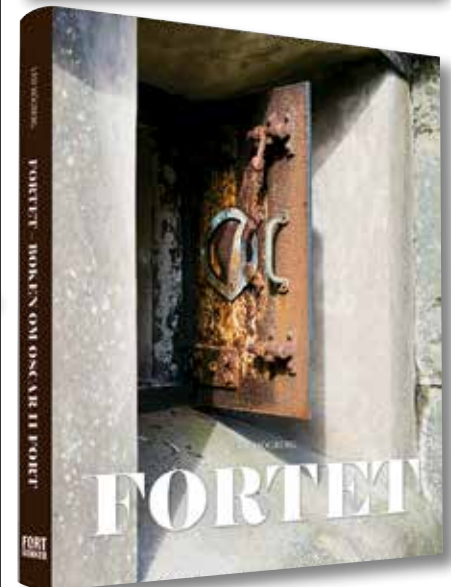
Boken är i formatet 210 x 148 mm, mjuka pärmar med 272 sidor, och med över 900 bilder i fyrfärg. Formatet är perfekt för bilen och ryggsäcken. För detta är en bok som du skall ha med dig på resor och utflykter. Med denna bok i handen, slipper du att upptäcka sevärdheterna – efteråt.

Just nu kan du göra ett riktigt julfynd med både boken FORTSÄTTNINGEN och boken HEMLIGA UTFLYKTER till ett riktigt förmånligt julpris. Läs mer på omslagets insida, längst bak!

En julspecial
som du inte
får missa!

JULKLAPPEN!

FORTET

BOKEN OM OSCAR II FORT

Boken är den första som utförligt beskriver fortet ur alla aspekter.

Här kan du läsa om tillkomsten, fortet under de båda världskrigen, manskapet och befälen samt naturligtvis "följa med" i det dagliga livet på fortet. Unika bilder tillsammans med kartskitser och ritningar, samt mängder av nytaga fotografier ger dig en unik inblick i fortets inre, och yttre delar.

För att få god överskådighet har fotografering skett både från helikopter och från drönare, vilket givit bilder ur nya perspektiv. Format: 22 x 26 cm. 206 sidor. Inbunden i hård pärm. KOD: Julen 21.

JULPRIS!

